

Viera Gašparíková, Povesti o zbojníkoch zo slovenských a poľských Tatier, Klenočníca slovenskej ľudovej kultury zv. 11, »Veda«, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava 1979, 360 str. + 124 table.

Ova bogato i lijepo opremljena i dobro zamišljena edicija donosi predaje o razbojnicima iz slovačkih i poljskih Tatra, dakle tematski zajedničku usmenu tradiciju dvaju naroda s dviju strana iste granične zone. Uvodnu studiju, slovačke tekstove, komentare, kazala, ilustracije pripremila je i izabrala Viera Gašparíková, a poljske tekstove (prevedene u ovoj knjizi na slovački) izabrala je Teresa Komorowska.

Od 169 tekstova najviše ih ima, dakako, o slavnome slovačkom razbojniku s razmeđa 17. i 18. stoljeća Jurju Jánošíku, tom tipičnom liku razbojnika oblikovanom u tradiciji prema modelu onih koji su »bogati- ma uzimali a siromašnima davali«. Ostali tekstovi govore o drugima više ili manje poznatim pa i nepoznatim razbojnicima ili naprosto o vještim i domišljatim kradljivcima. U podosta primjera tema o razbojnicima samo je uvodna motivacija za predaju drukčijega sadržaja, npr. o zakopanom blagu. Zapisi su dijelom prošlostoljetni, a ponajviše ih ima iz druge polovice našega stoljeća. Ti posljednji donose se uvijek u autentičnoj kazivačevoj formi, pa je ta okolnost, kao i raznolikost donesenih predaja, pridonijela tome da je u izboru tekstova izbjegnuta patetična idealizacija razbojnika — koji se inače katkad interpretiraju suviše jednostrano i shematizirano kao borci za društvenu pravdu.

U opsežnoj uvodnoj studiji daje autorica temeljne obavijesti o pojavi razbojnika i o tradiciji o njima. Analizira interetničke momente slovačko-poljskih predaja o razbojnicima, njihove sličnosti i razlike. Daje biografske podatke o najpoznatijim razbojnicima i, u granicama mogućega, prikazuje razvoj i tipologiju tradicije o njima (predaje se kreću od onih s fantastičnim motivima do

realnih sjećanja na susrete s razbojnicima). Autorica upozorava na okolnost da su na kazivanja o razbojnicima utjecali i pučki romani i film, ali misli da je usmena tradicija bila ipak njihovim glavnim izvorom. Opširno razmatra formalna obilježja predajâ, npr. odnos stiho- vanih i proznih oblika i povezanost s drugim proznim vrstama. Na kraju govori o načinu postojanja i širenja tradicije i o pripovjedačima.

Knjiga je koncipirana kao popularna i ujedno znanstvena. Komentari obuhvaćaju podatke o zapisivačima, pripovjedačima, publikacijama itd. te klasifikaciju predajâ prema nekim postojećim priručnicima i prema autoričinu vlastitom pokušaju katalogiziranja. Slijede kazala lokaliteta, kazivača i skupljača, rječnik manje poznatih izraza, opsežan popis literature, iscrpan njemački i ruski sažetak te podaci o ilustracijama.

Posebno bismo na kraju istakli ilustracije — 29 slika u boji i 106 crno-bijelih na ukupno 124 table — što djeluje istinski impresivno. Ujedno te slike pobuđuju radoznalost o konjunkturi koja je u naše doba dala poticaja takvu obilnom i raznolikom likovnom tretiranju razbojničkih tema ponajviše u stilu naive. Ilustracije bi zaslužile i poseban komentar likovnog stručnjaka.

Maja Bošković-Stulli

Otraženie mežetničeskikh processov v ustnoj proze, Otvetstvennyj redaktor E. V. Pomeranceva, Izdatel'stvo »Nauka«, Moskva 1979, 176 str.

U zborniku **Odras meduetničkih procesa u usmenoj prozi** tiskano je deset radova **Ruska folklorna proza i meduetnički procesi** (Pomeranceva — Čistov), **O umjetničkoj specifičnosti istočnoslavenskih bajki** (Novikov), **Moldavsko-rusko-ukrajinske interferencije u pričama** (Gacak), **Uz pitanje o uzajamnom djelovanju litavskih i istočnoslavenskih bajki** (Kerbelite). **O međusobnom djelova-**